

Silviu-Marius ȘEITAN
Academia Română
Centrul de Cercetări Financiare și Monetare – Victor Slăvescu
Bucharest, Romania

RISCURI GENERATE DE POSIBILE RETRAGERI ALE UNOR STATE MEMBRE DIN ZONA EURO*

* Traducere din publicația "Cross-Cultural Management Journal", Volume XV, Issue 1 / 2013

Keywords

Macroeconomic

Risc

Valutar

Administrare

Sistem

Conjunctură

Instabilitate

JEL classification

F59

Abstract

By taking into consideration the actual difficult macroeconomic situation of some of the Member States of the Euro Zone, as it was already published, as a scenario, the possibility of the avoiding of the member State position, the present paper will propose, as analyze subjects, the main impact elements on the other European national economies of such producing scenario.

The main risks associated of such scenario, even if such a process will be an administrated one, are the following ones:

- the depreciation of the Euro as a result of the economic instability perception at the Euro Zone level;*
- the reducing of the European Budget incomes;*
- the reducing of the European Central banks working founds;*
- a very important risk which also have the character of political risk and which have an important position being a source of complex and difficult European macroeconomic problems, could be the precedent thus created towards other member states possible process of avoiding the member state position.*

1. INTRODUCERE

Având în vedere situația actuală a unor state membre ale Zonei Euro care, pe fondul unor probleme macroeconomice dificile, au anunțat luarea în calcul, ca scenariu, al înaintării cererii de retragere din Zona Euro, **prezenta analiză va evidenția** principalele elemente de impact, asupra economiilor altor state membre ale Uniunii Europene, ale posibilei materializări a unui astfel de scenariu

Principalele riscuri macroeconomice asociate retragerii unui stat membru din Zona Euro, chiar și în varianta în care această retragere este controlată, sunt următoarele:

- deprecierea monedei unice europene la nivel internațional, ca o consecință a percepției de instabilitate economică a Zonei Euro;
- reducerea veniturilor bugetului unic european;
- reducerea contribuțiilor la fondul de rulaj al Băncii Centrale Europene;
- un risc ce are și un caracter de risc politic dar cu consecințe profunde macroeconomice este și un precedent ce va fi astfel creat de situația respectivului stat membru în direcția retragerii din Zona Euro.

2. PERSPECTIVA GENERALĂ DE ABORDARE A PREZENTULUI STUDIU

Abordarea analizei este sub forma de riscuri, date fiind următoarele aspecte:

- la momentul elaborării prezentei analize, retragerea unui stat membru din Zona Euro nu este rezultatul vreunei decizii din partea respectivului stat membru sau a vreunei recomandări din partea Uniunii Europene, respectiv va fi tratată ca posibilitate;
- principalele elemente de impact, asupra economiilor altor state membre ale Uniunii Europene, ale posibilei materializări a unui astfel de scenariu, vor fi prezentate tot sub forma de riscuri întrucât, la acest moment, sunt asociate unor variante constituite sub formă de scenarii și asupra cărora este posibil sau nu să se intervină prin măsuri de politică economică națională sau europeană.

Având în vedere acest aspect, considerat definitoriu pentru caracterul prezentului studiu, **se ia în calcul**, ca o continuare a prezentei analize, monitorizarea problemei posibilei

retrageri a unor state membre din Zona Euro și aprofundarea analizei, având, ca date de intrare rezultatele prezentului studiu, corespunzător unor date concrete privitoare atât la viitoarea poziției a respectivelor state membre față de Zona Euro cât și la pozițiile altor state membre sau ale Uniunii Europene în direcția administrării eventualelor riscuri ce ar decurge dintr-un astfel de proces.

3. PRINCIPALELE RISCURI MACROECONOMICE CARE AR INFLUENȚA ECONOMIILE ALTOR STATE MEMBRE ÎN SITUAȚIA POSIBILELOR RETRAGERI DIN ZONA EURO

Opțiunile, în legătură cu poziția statelor membre care au luat în calcul scenariul retragerii, față de Zona Euro ar putea fi următoarele:

- retragere controlată, respectiv însoțită de administrarea, în cooperare cu Uniunea Europeană, a elementelor de procese economice comune care ar putea produce, în lipsa unei astfel de administrări, șocuri asupra economiei Uniunii Europene, producând, în consecință efecte asupra economiilor naționale europene – efecte transmise prin multiplele căi existente ca urmare a dezvoltării procesului de integrare europeană;
- continuarea procesului de integrare europeană și în consecință a prezenței în Zona Euro;
- o retragere necontrolată a ieșirii unor state membre din Zona Euro este considerată, în accepțiunea prezentului studiu, exclusă, întrucât se consideră că o decizie, în acest domeniu, din partea oricăror state membre, este asociată și unei cooperări corespunzătoare din partea Uniunii Europene, motivația fiind evitarea producerii de șocuri macroeconomice grave la nivelul Uniunii.

În consecință, prezenta analiză va lua în calcul, ca date de intrare, pe următoarele:

- retragerea controlată, respectiv însoțită de administrarea, în cooperare cu Uniunea Europeană, a elementelor de procese economice comune;
- intervenția, prin politici macroeconomice europene și naționale, asupra economiilor naționale europene, în direcția administrării riscurilor ce ar decurge din acest

proces de retragere controlată a unor state membre din Zona Euro.

Pentru scopul prezentei analize, termenul de “retragere controlată” se referă la următoarele elemente de control:

- din partea respectivului stat membru, în direcția administrării riscurilor potențiale ce ar putea produce efecte asupra economiei naționale; în cadrul acestui proces este posibilă și implicarea Uniunii Europene sau a unor economii naționale din partea statelor creditoare ale economiilor respectivelor state membre sau a unor state asupra cărora ar putea apare riscuri macroeconomice majore;

- din partea respectivului stat membru, în cooperare cu Uniunea Europeană, în direcția administrării riscurilor ce ar putea produce efecte asupra economiilor naționale ale Uniunii Europene.

Principalele riscuri macroeconomice asociate retragerii unui stat membru din Zona Euro, chiar și în varianta în care această retragere este controlată, sunt următoarele:

- deprecierea monedei unice europene la nivel internațional, ca o consecință a percepției de instabilitate economică a Zonei Euro; acest risc, este considerat, în accepțiunea prezentului studiu, ca un risc potențial, chiar și în prezența controlului retragerii respectivului stat membru din Zona Euro, avându-se în vedere următoarele aspecte:

○ nivelul redus de predictibilitate al conjuncturii internaționale actuale, nu numai la nivel economic – nivel de predictibilitate afectat și de nivelul substanțial mai redus de predictibilitate, într-o astfel de conjunctură, a elementelor comportamentale la nivel economic;

○ în accepțiunea prezentului studiu se consideră că actualele probleme macroeconomice asociate actualei conjuncturi internaționale au asociată o disponibilitate reatransă a politicilor macroeconomice pentru controlul unui proces deosebit de complex cum ar fi retragerea unui stat membru al Zonei Euro; respectiv voința politică exprimată în direcția controlului retragerii respectivului stat membru din Zona Euro este posibil să nu fie, în procent de 100%, susținută și de potențialul economic de a pune în practică această voință politică, mai ales având în vedere problemele grave macroeconomice ale statelor membre care au luat în calcul scenariul retragerii din Zona Euro – probleme ce își au sursa în nivelul ridicat de îndatorare a acestei economii

naționale și de asemenea în potențialul foarte redus de susținere a acestui nivel de îndatorare prin rezultate ale economiei naționale;

- reducerea veniturilor bugetului unic european, având asociată, pe cale de consecință, reducerea viitoarelor cuantumuri de fonduri alocate pentru continuare procesului de integrare europeană; pe termen mediu și mai ales lung, însă, este posibil să se identifice o sursă de finanțare care să cotrabalanseze această potențial de reducere de fonduri;

- reducerea contribuțiilor la fondul de rulaj al Băncii Centrale Europene, având asociată, pe cale de consecință, reducerea viitoarelor cuantumuri de fonduri alocate pentru derularea operațiunilor de open-market; de asemenea, ca și în cazul anterior, pe termen mediu și mai ales lung, însă, este posibil să se identifice o sursă de finanțare care să cotrabalanseze această potențial de reducere de fonduri;

- un risc ce are și un caracter de risc politic dar cu consecințe profunde macroeconomice este și un precedent ce va fi astfel creat de situația respectivului stat membru în direcția retragerii din Zona Euro, mai ales știut fiind faptul că au fost anunțate intenții asemănătoare din partea mai multor state membre – risc ce ar putea agrava elementele de risc deja menționate și care ar ridica probleme serioase programelor de continuare a procesului de integrare europeană.

În calitate de primă concluzie, pentru economia României și în general a oricăruia dintre Statele Membre ale Uniunii Europene, dintre riscurile prezentate, este de reținut riscul de depreciere a monedei euro. Într-o primă aproximație, un astfel de risc ar putea fi perceput ca un avantaj ce ar putea fi obținut prin operațiuni de comerț exterior. Prezentul studiu respinge această idee date fiind următoarele aspecte:

- într-o astfel de situație, este posibil ca atât politicile la nivel microeconomic din Zona Euro cât și cele la nivel macroeconomic să se pronunțe în direcția unei consolidări a cotației financiare a prețurilor de export pentru îmbunătățirea stabilității financiare la nivelul drulării unor astfel de contracte, o astfel de măsură fiind considerată, din perspectiva prezentului studiu, imperios necesară pentru asigurarea unor rezultate economice corespunzătoare ale operațiunilor de export;

- însăși politica monetară a României și în general orice politică monetară națională

este posibil să se îndrepte în direcția constituirii unui alt coș valutar, ca o consecință a necesității de creștere a stabilității valutare la nivelul de abordare al politicilor macroeconomice, mai ales avându-se în vedere că într-o situație de eventuală instabilitate, posibilitatea a abordare a unei ținte de politică monetară îndreptată în direcția cursului valutar ar fi imposibilă.

În consecință, un prim risc al retragerii unui stat membru din Zona Euro, chiar și în variantă controlată, ar fi deprecierea monedei unice europene, ceea ce ar putea avea următoarele efecte pentru economiile europene;

- pierderi din diferențe de curs valutar în cazul diverselor contracte de comerț sau financiare;

- necesitatea de reanalizare a coșului valutar al politicii monetare, cu specificația că acest efect ar fi asociat numai în cazul unei acutizări a instabilității monedei europene la nivel internațional.

Un al doilea risc al retragerii unui stat membru din Zona Euro, chiar și în variantă controlată, ar fi din partea investițiilor respectivului stat membru în alte state. Din acest punct de vedere analizăm următoarele scenarii:

- scenariul privitor la o eventuală retragere a investițiilor respectivului stat membru din alte state ale Uniunii Europene, ca urmare a ieșirii statului membru din Zona Euro, este considerat, în accepțiunea prezentului studiu nerealist întrucât, la acest moment, economiile europene oferă mai multe oportunități decât economiile statelor care au luat în calcul scenariul retragerii din Zona Euro și într-o astfel de situație politicile microeconomice vor fi orientate în direcția protejării capitalului investit și a asigurării derulării, în continuare, a afacerilor;

- scenariul privitor la o eventuală vânzare-cedare a afacerilor respectivului stat membru din alte state europene către alți investitori, la fel, se consideră a fi nerealist din același motive enumerate la punctul precedent și în plus instabilitatea valutară și financiară ce este previzibilă nu avantajează astfel de tranzacții, respectiv politicile microeconomice este puțin probabil să fie îndreptate în astfel de direcții.

4. PROBLEME ACTUALE ALE UNIUNII EUROPENE

Actuala situație macroeconomică internațională a evidențiat, la nivelul Uniunii Europene, următoarele principale probleme:

- gradul mare de eterogenitate al entităților macroeconomice naționale componente în raport cu profunzimea și viteza de derulare a procesului de integrare europeană, motiv pentru care nu a fost, până la acest moment, posibilă nici crearea unei structuri administrative regionale cu o atât de bună capacitate administrativă încât să fie asigurată funcția de administrare a riscurilor, șocurilor și efectelor macroeconomice decurgând din situații conjuncturale din categoria crizelor economice și nici acordarea de libertăți Statelor Membre în direcția constituirii unui sistem funcțional propriu național al administrației macroeconomice, format din joncțiunea dintre caracterele instituțional și politic ale unui astfel de sistem, aceste state având obligații în direcția pregătirii pentru abordarea unor etape superioare ale procesului de integrare; în accepțiunea prezentei analize, aceste obligații ar fi trebuit dimensionate având în vedere caracteristicile de specificitate structurale din domeniul economico-social ale fiecărui stat membru;

- lipsa unui program orientat în direcția consolidării sistemelor administrative macroeconomice naționale în direcția constituirii, pe baza abordării coordonatelor de timp și viteză de derulare a procesului de integrare în corelație cu elementele specifice de caracterizare ale Statelor Membre, din punct de vedere economic și social, a unui sistem administrativ consolidat la nivelul regional, dimensionat conform nevoilor de administrare decurgând din problemele comune, respectiv raportat la profunzimea procesului de integrare europeană;

- existența unor deficiențe administrative la nivelul instituțiilor europene – deficiențe de natură a perpetua o insuficiență a capacității administrative:

- o lipsa funcției de supraveghere bancară din cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale;

- o insuficiența capacității administrative la nivelul funcției de control a execuției bugetare;

- o insuficienta corelare a alegerii destinației fondurilor bugetului unic cu nevoile efective de creștere a nivelului de

competitivitate ale unor sectoare economico-sociale;

○ insuficienta pregătire a statelor aderente și a statelor membre în raport cu abordarea unor etape importante ale procesului de integrare europeană (exemple: insuficienta pregătire preaderare a mediului de afaceri în direcția creșterii nivelului de competitivitate și în direcția creșterii gradului de absorbție al fondurilor europene, insuficienta pregătire postaderare a mediului de afaceri în direcția asimilării aquis-ului comunitar, insuficienta pregătire a instituțiilor administrației publice locale în direcția creșterii gradului de absorbție al fondurilor europene), principalul rezultat al acestui aspect fiind acela al creării unor canale de transmitere, suplimentare celor asociate programului de integrare regională, a efectelor economice în sensul atingerii stadiului de manifestare de șocuri asimetrice;

- neluarea în calcul a gradului de eterogenitate al statelor deja membre și a celor potențiale – grad de eterogenitate ce ar fi trebuit corelat cu profunzimea și etapizarea procesului de integrare europeană; astfel s-a ajuns la situația în care gradul de eterogenitate al Statelor Membre, din punct de vedere macroeconomic, a indus în sistemul regional efecte propagate pe canalele de transmitere asociate și care au generat efecte secundare multiple de actuala conjunctură.

Principalul rezultat al acestei situații este insuficienta capacitate administrativă, atât la nivel european cât și la nivel național, de administrare a actualei situații macroeconomice și a consecințelor ce decurg din aceasta.

Astfel, momentul actual este, din punctul de vedere macroeconomic, asociat, cu titlu de prioritate, administrării efectelor generate de actuale situație conjuncturală internațională și în condițiile actuale date ale organizării administrative la nivelul Uniunii se impune a se aborda această problemă administrativă atât la nivel regional cât și la nivel național.

Din această perspectivă apare necesară reanalizarea parcursului procesului de integrare europeană, mai ales având în vedere faptul că procesele de administrare a actualei situații macroeconomice și care sunt necesar de implementat presupun angajarea de programe de politici macroeconomice în mod specific cu situația caracteristică a fiecărui stat membru atât din punctul de vedere al

specificității macroeconomice cât și din punctul de vedere al elementelor definitorii ale evoluției, în cadrul național, a actualei situații conjuncturale.

Respectiv, în accepțiunea prezentei analize, se propune, prioritizarea, atât la scară regională cât și la nivelele naționale, a obiectivului principal administrării actualei situații macroeconomice, asumându-se, ca obiective secundare, eliminarea tuturor factorilor de risc, respectiv diminuarea, până la un nivel normal asociat procesului de integrare europeană, a sistemului de canale de transmitere a șocurilor și efectelor macroeconomice în interiorul sistemului regional. Acestei propuneri, pe cale de consecință, îi este imediat anexată propunerea de reanalizare a parcursului viitor al procesului de integrare europeană, pe baza următoarelor coordonate:

- stabilirea etapelor;
- dimensionarea profunzimii procesului, coordonate care, pornind de la modelul administrativ prezentat anterior, vor depinde, în principal, de numărul de mulțimi componente ale sistemului regional și de gradele de eterogenitate asociate acestui model.

În accepțiunea prezentei analize, stadiul actual macroeconomic al derulării procesului de integrare europeană se datorează, în principal, faptului ca factorul decizional politic a fost considerat - și în consecință s-a manifestat ca atare – ca având o importanță superioară factorului decizional macroeconomic.

Pornind de la acest aspect, cu titlu de soluție în direcția evoluției sustenabile a oricărui sistem macroeconomic, se propune crearea unui fundament decizional consolidat, format prin constituirea, la nivel instituțional și conceptual, a unui mediu de cooperare între factorul decizional la nivel politic și factorul decizional la nivel macroeconomic – ca factori esențiali, independenți reciproc și în mod egal considerați ca nivel de importanță, ai evoluției economico-sociale.

5. CONCLUZII

Având în vedere cele analizate, singurul risc asupra economiilor europene, asociate retragerii unui stat membru din Zona Euro, chiar și în variantă controlată, ar fi deprecierea monedei unice europene.

În situația în care un astfel de parcurs al respectivului stat membru se va dovedi a fi un precedent urmat de alte state membre ale Uniunii Economice și Monetare Europene, riscul deprecierei monedei unice europene deja devine un risc major ce se transformă în riscul de instabilitate valutară și care este susceptibil a produce riscuri de instabilitate financiară, mai ales în condițiile în care politicile macroeconomice și politicile microeconomice nu au un suficient grad de administrabilitate al acestor riscuri, de la acest nivel înainte fiind considerate posibil a se produce riscuri majore de depreciere și a altor indicatori macroeconomici, respectiv fiind vorba despre instabilitatea generală la nivel macroeconomic. Mai mult decât atât, producerea unui astfel de risc, respectiv al retragerii din Zona Euro a mai multor state membre, generează o reducere substanțială a potențialului Uniunii Economice și Monetare Europene de susținere, prin politici macroeconomice, a continuării procesului de integrare – singura variantă de asigurare a standardelor de stabilitate și performanță macroeconomică asumate – generând, în acest mod, deprecierea situației generale la nivelul macroeconomic al Uniunii, această situație având asociată posibilitatea diminuării cuantumului investițiilor internaționale la nivelul Uniunii cu consecințe substanțiale la nivelul realizării indicatorilor macroeconomici ai Uniunii.

Agravarea riscurilor enumerate este produsă și de conjunctura macroeconomică internațională actuală – conjunctură care, din perspectiva prezentei analize, nu este o criză economică propriu-zisă ci are simptomele unei crize economice dar se datorează faptului că, în ultimii 20 – 30 ani de dezvoltare economică, capacitatea administrativă a sistemului macroeconomic a fost substanțial devansată de capacitatea de dezvoltare a sistemului economiei reale, ajungându-se la disfuncționalități ale următorului model macroeconomic: dezvoltarea economico-socială se bazează pe colaborarea perfectă (dimensiune spațio-temporală) între sistemul administrativ macroeconomic – factorul coordonator și sistemul economiei reale – factorul motor – disfuncționalități care, perpetuându-se, au generat apariția de dezechilibre macroeconomice, care, la rândul lor, perpetuându-se, au generat situații asociate, ca simptome, crizei economice – situații care, la rândul lor, pot genera, prin

perpetuare, crize profunde. Ca aspect general, este vorba despre o criză administrativă cu perspective de generare a unor crize specifice, într-o primă etapă, domeniului financiar-monetar, care, la rândul lor, pot genera crize specifice domeniilor cererii și ofertei.

În calitate de concluzie finală, actualul model al Uniunii Europene trebuie, atât ca urmare a evoluției fenomenelor economice conjuncturale internaționale cât și ca urmare a identificării unor deficiențe, de natură strategică și funcțională macroeconomică, ale proiectului integrării europene, reanalizat și reproiectat astfel încât să existe o corespondență între: resurse actuale și potențiale, pe de o parte și obiective asumate, pe de altă parte. Actualele deficiențe funcționale ale sistemului macroeconomic al Uniunii Europene au fost accentuale și din cauza evoluției efectelor generate de producerea unor fenomene de risc la nivel macroeconomic internațional – situație în absența căreia modelul proiectat ar fi avut o mai mare probabilitate de implementare cu un grad mult mai redus de eroare.

6. SOLUȚII PROPUSE ȘI RECOMANDĂRI

Din perspectiva prezentei analize, **se atrage atenția** asupra potențialului crescut de agravare a riscurilor macroeconomice la nivel internațional, riscuri care se suprapun peste o insuficientă capacitate administrativă din partea sistemului politicilor macroeconomice și care situație, la rândul său, produce și un nivel foarte redus de predictibilitate.

Într-o astfel de situație **se consideră necesară consolidarea** sistemului de politici macroeconomice astfel încât capacitatea asociată de administrare să fie corespunzătoare nivelului complex actual și de perspectivă al relațiilor economice la nivel internațional – complexitate care are asociată o rețea corespunzătoare de canale de transmitere a șocurilor macroeconomice.

Pentru situația specifică a problemei analizate, **se recomandă** creșterea nivelului de monitorizare al derulării, în continuare, a procesului de integrare de la nivelul Uniunii Economice și Monetare Europene, combinată cu abordări flexibile la nivelul sistemului național de politici macroeconomice și cu prioritizarea intereselor macroeconomice naționale de menținere a unei stări de

sustenabilitate a economiei naționale în actuala conjunctură internațională. O astfel de abordare se consideră, în accepțiunea prezentului studiu, eficientă și dat fiind faptul că o continuare a parcursului procesului de integrare la nivel european trebuie să fie asociată acumulării unor caracteristici de stabilitate, echilibru și sustenabilitate care conferă potențialul necesar unei economii naționale pentru abordarea eficientă a unui astfel de proces macroeconomic și social.

Bibliografie orientativă

- [1] Dumitrescu, Sterian; Ion, Niță, Ciochină, Iuliana. **Construcția europeană: Uniunea Europeană**. – Pitești, Editura Independența Economică, 2005.
- [2] Tofan, Mihaela. **Integrarea României în structurile Uniunii Monetare Europene** – București, Editura C. H. Beck, 2008.
- [3] Tudorel, Ștefan; Beatrice, Andreșan – Grigoriu. **Tratatele Uniunii Europene: Versiune consolidată**. - București, Editura Hamangiu, 2007.
- [4] *** - **Enciclopedia Uniunii Europene**. - București, Editura Meronia, 2006.
- [5] *** - **Tratatul privind aderarea României la Uniunea Europeană**. - București, Editura All Beck, 2005.
- [6] *** **Maastricht Treaty** – February 1992

Referințe biografice

Sunt de profesie economist, având titlul științific de doctor în științe economice din anul 2006, cu experiență de cercetare în domeniul financiar-monetar și experiență practică în domeniile bancar, finanțe și comerț exterior; ca domenii conexe de interes profesional având: macroeconomie – sistemul politicilor macroeconomice, management și strategii bancară, managementul investițiilor, administrarea riscurilor bancare.